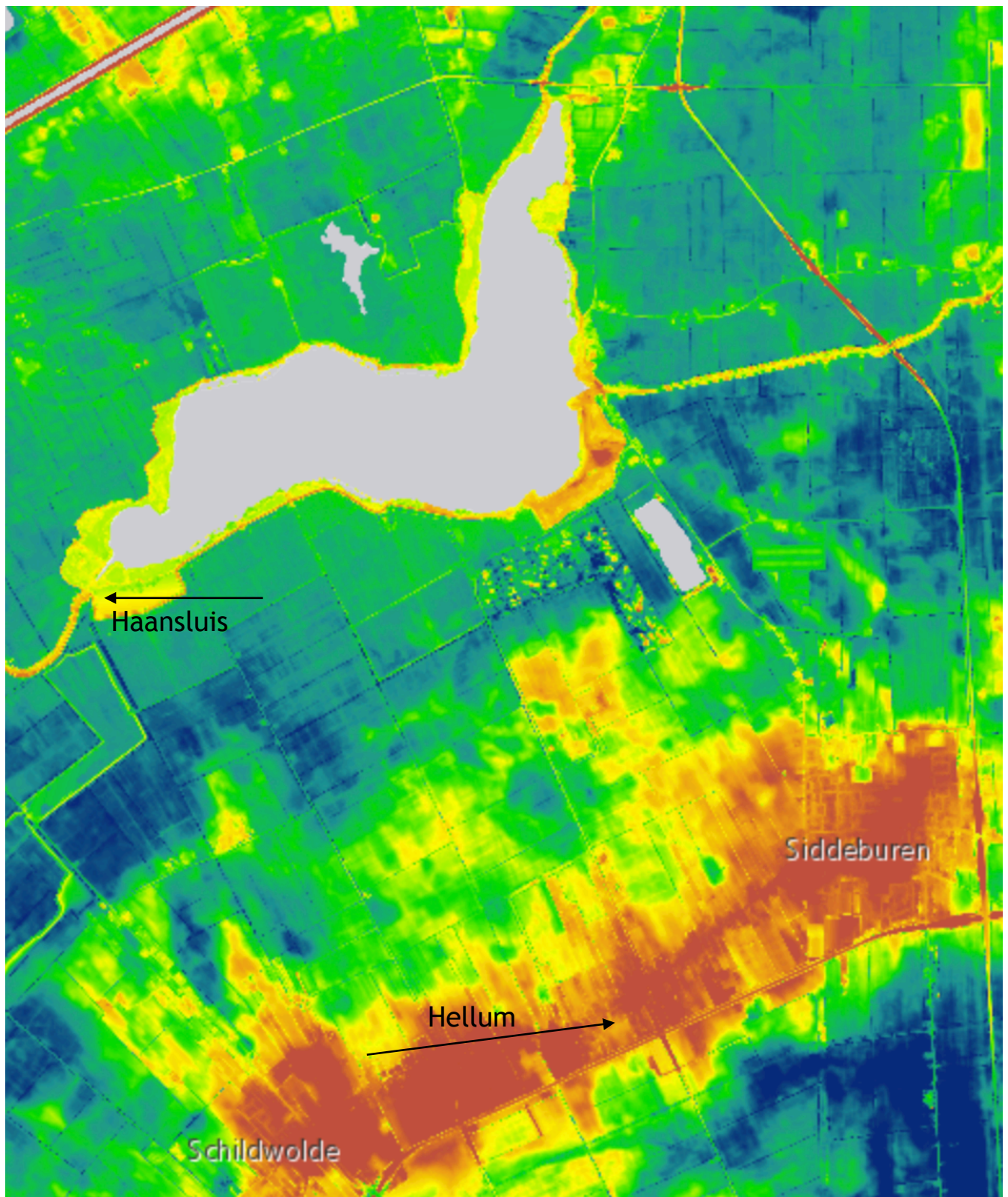

Infobestand Pelgrimsroute Siddeburen Schildmeer Hellum.

Siddeburen.

Vondsten uit de prehistorie tonen aan dat in Siddeburen al ongeveer 4500 jaar geleden mensen geweest zijn en ook gewoond hebben. In totaal werden in Siddeburen en in de directe omgeving 79 voorwerpen uit de Steentijd gevonden, waarvan 14 binnen een straal van ongeveer 800 meter direct aan de zuidkant van het dorp. Siddeburen ligt samen met Hellum en Schildwolde en Slochteren op een zandrug als restant van de laatste ijstijd en dat is op de hoogtekkaart ook goed te zien. Siddeburen wordt in de dertiende-eeuwse kloosterkronieken van de abten Emo en Menko van het klooster Bloemhof te Wittewierum vermeld als Sigerdachurke. Deze Oudfriese naam betekent 'de kerk van Siegerd'. In de veertiende eeuw werd de plaats ook wel aangeduid met de naam Syerdeberth, hetgeen de buurt van Sierd betekent.

Kerk Siddeburen.

De hervormde kerk van Siddeburen is een zeer gave, deels romaanse, deels romanogotische middeleeuwse kerk in het Groninger dorp Siddeburen in de gemeente Slochteren. Het oudste, romaanse, deel is de onderbouw van de kerktoren en de twee meest westelijke traveeën. Dit deel is rond 1200 gebouwd. Enkele tientallen jaren later is het gebouw verlengd in romanogotische stijl, waarbij aan de oostzijde een inspringende halfronde apsis werd gebouwd.

Het fraaie metselwerk is jarenlang onzichtbaar geweest door een pleisterlaag. Halverwege de 20e eeuw is de kerk gerestaureerd, waarbij het metselwerk weer zichtbaar is gemaakt. De westelijke traveeën zijn grotendeels opgetrokken in tufsteen. De grote rondboogvensters in dit deel zijn in de 18e eeuw toegevoegd. De oostelijke traveeën, de apsis en de toren worden gekenmerkt door een horizontale geleding, waarbij het horizontale effect versterkt wordt door een afwisseling van baksteen en tufsteen. De oostelijke traveeën hebben in het topvlak een breed spaarveld, afgewerkt met rondboogfries. In het spaarveld staan rondboogvensters afgewerkt met kraal. In het benedenvlak van de apsis zijn rondbogige spaarvelden gemetseld, terwijl het bovenvlak dezelfde rondboogvensters heeft als de oostelijke traveeën. De kerktoren stond oorspronkelijk los van de kerk. De basis van de toren is gebouwd in tufsteen. Hierop staan drie geledingen in baksteen. De eerste bakstenen geleding heeft dezelfde rondboogfries afsluiting als de oostelijke traveeën. De toren, 29 meter hoog, heeft tegenwoordig een tentdak. Eerder was de toren hoger en werd toen bekroond met een zadeldak. Het kerkorgel is in 1821 vervaardigd door de orgelbouwer Nicolaus Anthony Lohman (1766-1835).

Gaarland.

Gaarland, vroeger Ga(a)rveen of Goorveen genoemd, is een gehucht dat ligt tussen Steendam en Siddeburen. Het bestaat uit een paar boerderijen en wat landarbeidershuisjes. De naam Gaarland is een verbastering van Gerend land, wat spits toelopend land betekent. De percelen die tussen het buurtje en het Afwateringskanaal van Duurswold liggen, lopen inderdaad spits toe naar de buurt.

Steendam

Steendam is gelegen aan het Schildmeer. Het dorp ligt aan de oude weg van Noordbroek naar Appingedam en aan het Afwateringskanaal van Duurswold. Omdat het ter plaatse vrij drassig was werd hier een stenen dam aangelegd. Steendam is een enigszins verspreid wegdorp en kent weinig ruimtelijke samenhang. Een centrum ontbreekt. De meeste huizen dateren uit de 20e eeuw. Aan noord- en oostzijde is het dorp ingesloten door een productiebos. Vanwege de ligging aan het Schildmeer is het gebied ten zuidwesten van het dorp uitgegroeid tot een bescheiden watersportcentrum. De eerste zeilwedstrijden op het meer vonden al in de negentiende eeuw plaats tussen schippers die bij het meer soms moesten wachten op gunstige wind. Zodra de wind dan opstak was het een wedstrijd om als eerste het meer over te steken.

Afwateringskanaal Duurswold.

Het Afwateringskanaal van Duurswold is een kanaal dat tussen 1869 en 1871 werd gegraven voor de afwatering van de landstreek Duurswold. Vanaf de inwerkingstelling tot 1986 werd het beheerd door het waterschap Duurswold (via het Eemzijlvest in 2000 opgegaan in het waterschap Hunze en Aa's). Het

afwateringskanaal heeft een lengte van 19,1 kilometer en varieert in breedte van 13 tot 20 meter. De diepte bedraagt 2,85 tot 4,10 meter (K.P.).

Schildmeer.

Het Schildmeer is een meer gelegen tussen Schildwolde en Overschild. Door het meer stroomt het Afwateringskanaal van Duurswold.

Het meer heeft een gemiddelde diepte van 1,5 meter en heeft een oppervlakte van 284 hectare. Het behoort tot de gemeente Midden-Groningen. Het grootste deel van de oevers van het meer is natuurgebied.

Bij Steendam liggen voorzieningen voor recreatie zoals jachthavens en bijbehorende bedrijvigheid, een zandstrand, horeca, campings en een bungalowpark. Aan de zuidzijde van het meer ligt de Haanssluis die de Haansvaart en het meer voor kleinere schepen en platbodems met elkaar verbinden. Het zuiden, westen en noordwesten vormen onderdeel van het natuurontwikkelingsgebied Midden-Groningen, dat doorloopt tot aan Kolham.

Voor de herkomst van de naam Schildmeer bestaan meerdere verklaringen. Een goederenlijst van het klooster Werden uit het tweede kwart van de 11e eeuw bevat de naam Extra Scaldmeda. De precieze ligging van deze plek is onduidelijk. Volgens Ter Laan zou deze term verwijzen naar de plek van het huidige dorp Overschild in de betekenis van 'aan de ander zijde van het Schildmeer', maar andere auteurs hebben daarover hun twijfels. De eerste vermelding van de naam van het meer is in 1295 in de kroniek van Bloemhof, wanneer de continuator spreekt over de aqua sive mare Skeld ('het water of meer Schild'). De naam ging tevens over op de watergang Schildmaar (het huidige Afwateringskanaal van Duurswold). Rond 1470 onderscheidde men landerijen die buiten en binnen de Schylt, dat is ten noorden en ten zuiden van Schildmeer en Schildmaar waren gelegen; in 1544 was sprake van landerijen over den Schylt. Nog op de provinciekaarten uit de 17e eeuw wordt het Schildmeer aangeduid als Schilt of De Schildt. Op de kaarten van Theodorus Beckerlingh uit de jaren na 1750 zien we voor het eerst 't Schilt meer en 't Schilt maar.

Tetjehorn.

Aan het Schildmeer ligt Tetjehorn, een in 2000 ingericht natuurgebied. Het is het grootste rietmoeras van Groningen, waar vogelsoorten als roerdomp, baardmannetje en porseleinhoen zich prima thuisvoelen. Ook zijn hier stukken akkerbouwgrond ingericht als foerageergebied voor eenden en ganzen.

Haansluis.

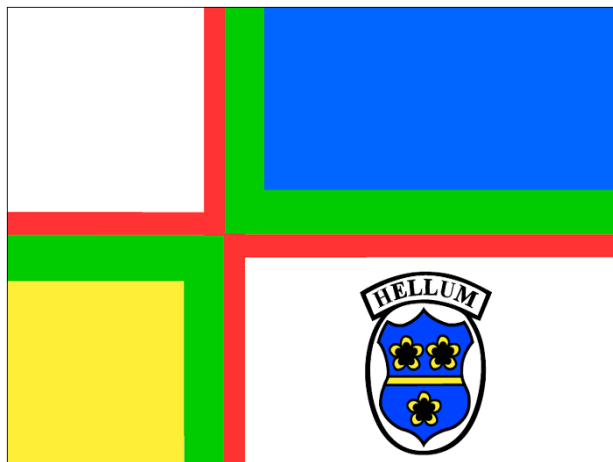
Haansluis, een uniek waterkundig monument, en het Sluishuis die prachtig beide onlangs gerestaureerd zijn.

Schildjerpolder

De Schildjerpolder is een voormalig waterschap. Het schap lag ter weerszijden van Schildwolde en Hellum. De noordgrens lag bij het Schildmeer, de oostgrens lag zo'n 400 m ten westen van de Kappershuttenweg en het verlengde daarvan tot het Siepkanal, de zuidgrens lag bij dat kanaal en de westgrens lag ten westen van de Sieweg en de Populierenlaan en kwam uit op de T-splitsing van de Hoofdweg met de Meenteweg (N865), liep vervolgens zo'n 400 naar het oosten over de Hoofdweg en ten slotte langs de Schildwolder Schipsloot naar het noorden. Het stoomgemaal sloeg uit op het Schildmeer. Door de polder liep de particuliere Haansvaart die de polder in de lengte tweeën deelde. Onder het kanaal lagen twee grondpompen (onderleiders). Er lag ook een onderleider onder de zuidelijke zijtak, het Veenkanaal. Het gebied wordt tegenwoordig beheerd door het waterschap Hunze en Aa's.

Hellum

Het dorp, dat vroeger ook wel *Helm* genoemd werd, ligt tussen Schildwolde en Siddeburen. Het heeft ongeveer 600 inwoners. Hellum ligt op een zandrug, die is ontstaan in de voorlaatste ijstijd. Uit prehistorische vondsten kan worden opgemaakt dat Hellum al 4000 jaar voor onze jaartelling bewoond moet zijn geweest. Het dorp heeft een oude, grotendeels romaanse kerk die rond 1100 gebouwd werd en vele malen vernieuwd werd en het heeft de twee oudste rouwborden van de provincie Groningen. Ter gelegenheid van het 50-jarig

bestaan (mei 2008) van de Vereniging Dorpsbelangen van het dorp Hellum is besloten tot het ontwerpen van een vlag. De vlag is onderverdeeld in gekleurde vlakken, voorstellende het geel van de zandrug waarop het dorp gebouwd is, het blauw van het Schildmeer dicht bij het dorp.

Vervolgens stellen de groengekleurde banen het agrarisch karakter en het groene lint voor, waarlangs de bebouwing is gesitueerd. De bebouwing zelf is aangegeven door de rode banen. Verder is het wapen van de familie Rengers toegevoegd op de vlag. Deze familie bewoonde ooit de (gesloopte) borg Menolda die in het dorp Hellum stond. De vlag is getekend door beeldend kunstenaar Jaap Koetje.

Walfriduskerk

De hervormde Walfriduskerk in Hellum is een van de oudste kerken in de provincie Groningen. Het oorspronkelijk romaanse kerkgebouw dateert uit het einde van de elfde eeuw. De tufsteen van de oorspronkelijke kerk is bij een latere verbouwing hergebruikt, afwisselend met baksteen, wat de kerk een kenmerkend *speklagen* exterieur geeft. Vanaf de 15e eeuw had de kerk waarschijnlijk twee torens, een aangebouwde en een losstaande. Waarschijnlijk in 1646 werd de aangebouwde toren verlaagd en onder het kerkdak getrokken. In 1871 werd de losstaande toren afgebroken, waarop in 1872 de huidige aangebouwde toren werd gebouwd. In de kerk staat het oudste wapenbord van Frans Rengers uit 1568, het oudste van de provincie Groningen. Er stond een kerkorgel uit 1661, waarvan het pijpwerk verwerkt werd in het nieuwe een klaviers instrument dat de orgelbouwer Nicolaus Anthony Lohman in 1819 vervaardigd heeft.